

IRODALOM

KÖNYVEK

MESLÉ, F. – TOULEMON, L. – VÉRON, J. (eds.): *Dictionnaire de démographie et des sciences de la population*. (Demográfiai és népességtudományi lexikon.) 2011, Armand Collin, Párizs, 528 p.

A mintegy 400 címszót tartalmazó lexikon szócikkeinek nagy részét a Francia demográfiai intézet (*Institut national d'études démographiques – INED*) témában jártas kutatói írták, maga a lexikon mintegy hetven kutató bevonásával készült. Nem csupán szigorú értelemben vett demográfiai fogalmakat tartalmaz, hanem olyan, határterületeken lévő jelenségeket és fogalmakat is leír, melyeket a demográfián kívül más tudományágak is használnak. Ilyen például a „funkcionális analfabetizmus”, a „lakhely”, a „vérfertőzés”, a „terület” vagy a „vidéki”. A szócikkeket sok esetben grafikonok, táblázatok illusztrálják, és az érdeklődő további irodalmi referenciákat is talál az egyes témakörökhöz. Minden szócikk címét angolul is közlik, és a hivatkozások, ajánlott olvasmányok többsége is angol nyelvű. A szócikkek emellett nem csak egy-egy fogalom definícióját tartalmazzák, hanem a jelenségek időbeli változását és jelenlegi legfontosabb jellemzőit is feltájják.

A „Születés” (*Birth*) címszó például a fogalom definíciója után még négy témakörrel foglalkozik. Ezek a következők: „A születési statisztikák segítségével valósul meg a termékenység elemzése”, „Születésszám a világban”, „A születések nemek szerint” és „Az ikerszületések gyakorisága nő az asszisztált reprodukciós eljárásokkal”. A szócikkből olyan érdekességeket tudunk meg, mint hogy például az egypetéjű ikrek születésének gyakorisága szinte minden kontinensen ugyanakkora (mintegy 4 ikerszületés jut ezer élveszületésre). Ugyanakkor a kétpetéjű ikrek sokkal gyakrabban születnek Afrikában, mint a többi kontinensen: Afrikában 16 ikerszületés jut ezer élveszületésre, míg például Ázsiában csak 3. Az is kiderül, hogy az asszisztált reprodukciós eljárások a kétpetéjű ikrek születésének valószínűségét növelik a fejlett országokban. Ezek hatására számuk Franciaországban megduplázódott 1975 óta, míg az egypetéjű ikreké alig változott ez idő alatt.

Az „Adatforrások” (*Data sources*) szócikk részletesen bemutatja a népességnyilvántartás és a népszámlálás intézményét, a népmozgalmi adatok forrását és a különböző adminisztratív és statisztikai adatfelvételek jellegét. Megtudjuk, hogy Európában csupán négy ország van, amely nem vezet népesség-nyilvántartást és így például nem regisztrálja az országon belüli költözéseket: Franciaország, Görögország, Portugália és az Egyesült Királyság.

Az „Urbanizáció” a szerzők definíciója szerint „A városban élő személyek számának vagy arányának növekedése”, és megtudjuk a szócikkből, hogy 1950-ben a világnépesség kevesebb mint harmada élt városban. Ez az arány mára több mint 50%-ra nőtt, és 2050-re a világnépesség mintegy 70%-a városban fog élni. A fejlődő országokban a népesség mintegy 45%-a él városban, míg a fejlett országokban mintegy 70%. A pontos számok a szócikkhez csatolt térképen is nyomon követhetők. Ugyanakkor az arány sokkal gyorsabban nő a fejlődő országokban, ahol gyorsabb a népesség természetes szaporodása, és magasabb a városba vándorlók aránya.

A „Fogamzásgátlás” szócikkhez egy érdekes táblázat is kapcsolódik, amely azt foglalja össze, milyen az egyes módszerek hatékonysága tökéletes használat mellett, valamint valós hatékonyságuk átlagos használat mellett Franciaországban és az Egyesült Államokban. Például a fogamzásgátló tabletta szedése során egy év alatt száz nőből tökéletes használat mellett csak 0,3 lesz terhes. Ugyanakkor ez az arány a valóságban 2,4 Franciaországban és 8 az Egyesült Államokban. A különbség a nem megfelelő használatnak tudható be. Az óvszer esetén ugyanezek az arányok 2% tökéletes használat mellett, míg a valóságban 3,3% Franciaországban, és 15% az Egyesült Államokban. A módszerek hatékonysága tehát roppant erős mértékben függ a megfelelő használattól, és a leggyakrabban a használat elején vezet nem kívánt terhességhez. A szócikkből azt is megtudjuk, hogy a világon a termékeny korban lévő párok kétharmada védekezik valamilyen fogamzásgátló módszerrel nem kívánt terhesség ellen. A sterilizáció (művi meddővé tétel) világszerte a legelterjedtebb fogamzásgátlási módszer: a fogamzásgátlási módszert használó párok 37%-át érinti. Gyakoriság szempontjából második helyen a méhen belüli eszközök állnak, melyeket a párok mintegy negyede használ, ezt követi a fogamzásgátló tabletta, az óvszer és végül a megszakított közösülés.

A hagyományos szócikkek mellett a lexikon több mint húsz rövid tanulmányt is tartalmaz, amelyek egy-egy különösen érdekes és aktuális demográfiával kapcsolatos témával foglalkoznak.

Az „El fog tűnni a család?” című esszében például a neves demográfus, Leridon Henri egy sci-fi regénybe illő eszmefuttatást folytat arról, hogy a már most is létező asszisztált reprodukciós technikák továbbfejlesztésével milyen könnyen előfordulhat a jövőben a gyermekek „futószalagon történő gyártása”. Kortól függetlenül, aki csak gyermeket szeretne, legyen nő vagy férfi (hiszen a párkapcsolat fontossága kezd elhalványulni), petesejt- és spermabankhoz fordulna. Onnan először kiválasztana egy tetszőleges petesejtet (nő esetében a sajátját, amennyiben korábban „leadta”, hogy ne kelljen a biológiai órával foglalkoznia, vagy akár valaki másét) és egy hím ivarsejtet (férfi esetében a sajátját, amennyiben korábban leadta, vagy akár másét). Ezután mindkettőt leadná egy „terhességi centrumban”, ahol laboratóriumi körülmények között (akárcsak jelenleg a lombikbébi-programok keretében) megtörténne a megtermékenyítés, majd az embrió mesterséges méhben történő kifejlesztése. A gyermeket a megfelelő fejlettség elérése után vihetné haza a „szülő”, illetve az „igénylő” nő vagy férfi, aki ezután egyedül vagy (aktuális) partnerével nevelné a gyermeket, saját korától, szexuális irányultságától, párkapcsolati helyzetétől függetlenül. A családfejlődés következő szakaszában ez – a reprodukció családon kívülre helyezése – csak egy lehetséges forgatókönyv a többi közül, és a szerző nyitva hagyja a címben feltett kérdést, azzal érvelve, hogy az utóbbi évtizedekben is maga a társadalom, szűkebb értelemben maguk a párok határozták meg a családfejlődés irányát. Kiemeli ugyanakkor, hogy az utóbbi évtizedek drasztikus változásai ellenére – amelyek fő jellemzője a párkapcsolatok instabilitása – nem változott az emberek igénye, hogy tartós párkapcsolatban éljenek és párjukkal közösen gyermeket vállaljanak.

Egy másik esszé a születendő gyermekek nemével foglalkozik („Kiválasztani a gyermekek nemét?”), elsősorban Kínában és Dél-Koreában, ahol aggasztó mértéket ölt a leány- és fiúgyermekek száma közötti eltérés. Statisztikailag ugyanis átlagosan kicsit több fiú születik, mint lány (105 fiúgyermekre 100 lánygyermek jut), és ez az arány kevésbé változik térben és időben. Kínában és Dél-Koreában ugyanakkor az 1980-as évek óta számottevően több fiúgyermek születik, mint lány, Kínában például a 2000-es

években 120 fiúgyermek jutott 100 leánygyermekre. A fiúk iránti preferencia nem új keletű ezekben a társadalmakban, ahol a fiúra száll a család vagyona és az ő feladata idős szülei gondozása. Míg azonban a 20. század közepéig a magas születésszám következtében nagyobb volt a valószínűsége, hogy az átlagosan hat gyermek közül legalább egy fiú szülessen, addig az azóta felgyorsult termékenységsökkenés, valamint a születendő gyermek nemének felfedésére alkalmas ultrahangos készülékek elterjedése következtében a fiúk aránya megemelkedett. Ugyanakkor élveszületési sorrend szerint vizsgálva kiderül, hogy a „fiú-preferencia” elsősorban a második gyermek születésétől látszik meg a statisztikákban ezekben az országokban. Dél-Koreában például az első gyermek esetében a sex ratio megközelíti az átlagot, ám a második gyermek esetében a születési statisztikák már többször számolnak be fiúról, mint lányról (120/100-hoz aránnyal), harmadik gyermek esetében pedig akár 200 fiúgyermek is jutott 100 leánygyermekre az 1990-es években. Az egyensúly eltolódása negatívan hat egyrészt a magasabb létszámú férfiak párkapcsolati lehetőségeire, másrészt növeli a generációk reprodukciójához szükséges gyermekszámot: amennyiben 105 fiúgyermek jut 100 leánygyermekre, egy nőnek 2,1 gyermeket kell vállalnia a reprodukció biztosításához, amennyiben pedig 120 fiúgyermek jut 100 lányra, akkor 2,25 gyermek kell a reprodukcióhoz.

A számos egyéb érdekes témakört tárgyaló és roppant tág határú könyv túllép a lexikon fogalmán, inkább egy jól használható demográfiai kézikönyvre hasonlít, amely a demográfiában jártas és nem jártas olvasónak egyaránt tud újdonságot és érdekességet nyújtani.

Makay Zsuzsanna

DEMOGRÁFIAI FOLYÓIRATSZEMLE

EUROPEAN JOURNAL OF POPULATION

az Európai Népesedési Társaság folyóirata

2012. No. 2.

IMPICCIATORE, R. – BILLARI, F. C.: Secularization, Union Formation Practices, and Marital Stability: Evidence from Italy.

DRIBE, M. – LUNDH, C.: Inter-marriage, Value Context and Union Dissolution: Sweden 1990–2005.

FENG, Z. – BOYLE, P. – VAN HAM, M. – RAAB, G. M.: Are Mixed-Ethnic Unions More Likely to Dissolve than Co-Ethnic Unions? New Evidence from Britain.

RAZ-YUROVICH, L.: Economic Determinants of Divorce among Dual-Earner Couples: Jews in Israel.

VERBAKEL, E.: Subjective Well-Being by Partnership Status and Its Dependence on the Normative Climate.

2012. No. 3.

- HUSCHEK, D. – DE VALK, H. A. G. – LIEFBROER, A. C.: Partner Choice Patterns among the Descendants of Turkish Immigrants in Europe.
- MUSSINO, E. – STROZZA, S.: Does Citizenship Still Matter? Second Birth Risks of Migrants from Albania, Morocco, and Romania in Italy.
- SCHMITT, C.: A Cross-National Perspective on Unemployment and First Births.
- MENCARINI, L. – MERONI, E. – PRONZATO, C.: Leaving Mum Alone? The Effect of Parental Separation on Children's Decisions to Leave Home.
- LEWIN, A. C.: Marriage Patterns among Palestinians in Israel.

JOURNAL OF MARRIAGE AND FAMILY

az USA Családi Kapcsolatok Nemzeti Tanácsának folyóirata

2012. No. 4.

- HOOK, J. L.: Working on the Weekend: Fathers' Time with Family in the United Kingdom.
- LaROSSA, R.: Writing and Reviewing Manuscripts in the Multidimensional World of Qualitative Research.
- ROY, K. M.: In Search of a Culture: Navigating the Dimensions of Qualitative Research.
- MATTHEWS, S. H.: Enhancing the Qualitative-Research Culture in Family Studies.
- LAREAU, A.: Using the Terms *Hypothesis* and *Variable* for Qualitative Work: A Critical Reflection.
- LaROSSA, R.: Thinking About the Nature and Scope of Qualitative Research.
- KUPERBERG, A.: Reassessing Differences in Work and Income in Cohabitation and Marriage
- SASSLER, S. – ADDO, F. R. – LICHTER, D. T.: The Tempo of Sexual Activity and Later Relationship Quality.
- BARR, A. B. – SIMONS, R. L.: Marriage Expectations among African American Couples in Early Adulthood: A Dyadic Analysis.
- CARLSON, D. L.: Deviations from Desired Age at Marriage: Mental Health Differences Across Marital Status.
- KEIZER, R. – SCHENK, N.: Becoming a Parent and Relationship Satisfaction: A Longitudinal Dyadic Perspective.
- BROWN, S. L. – BULANDA, J. R. – LEE, G. R.: Transitions Into and Out of Cohabitation in Later Life.
- LIU, H. – RECZEK, C.: Cohabitation and U.S. Adult Mortality: An Examination by Gender and Race.
- GOLDBERG, A. E. – SMITH, J. Z. – PERRY-JENKINS, M.: The Division of Labor in Lesbian, Gay, and Heterosexual New Adoptive Parents.
- DREBY, J.: The Burden of Deportation on Children in Mexican Immigrant Families.
- MOLLBORN, S. – BLALOCK, C.: Consequences of Teen Parents' Child-Care Arrangements for Mothers and Children.
- RALEY, R. K. – KIM, Y. – DANIELS, K.: Young Adults' Fertility Expectations and Events: Associations with College Enrollment and Persistence.

- FINGERMAN, K. L. – CHENG, Y-P. – WESSELMANN, E. D. – ZARIT, S. – FURSTENBERG, F. – BIRDITT, K. S.: Helicopter Parents and Landing Pad Kids: Intense Parental Support of Grown Children.
 JANG, S. J. – ZIPPAY, A. – PARK, R.: Family Roles as Moderators of the Relationship between Schedule Flexibility and Stress.

POPULATION¹

a Francia Nemzeti Népeségtudományi Intézet folyóirata
2012. No. 1.

- GRIGORIEV, P.: Health Crisis in Belarus as Mirrored by Long-Term Trends in Mortality by Causes of Death (1965–2008).
 GAYMU, J. – SPRINGER, S.: How does Living Alone or with a Partner Influence Life Satisfaction among Older Men and Women in Europe?
 EINIÖ, E. K. – GUILBAULT, C. – MARTIKAINEN, P. – POULAIN, M.: Gender Differences in Care Home Use among Older Finns and Belgians.
 DYKSTRA, P. A. – FOKKEMA, T.: Norms of Filial Obligation in the Netherlands.
 BONNET, C. – HOURRIEZ, J-M.: Gender Equality in Pensions: What Role for Rights Accrued as a Spouse or a Parent?
 BONNET, C. – HOURRIEZ, J-M.: The Treatment of Couples by the Pension System: Survivor's Pensions and Pension Splitting.

2012. No. 2.

- BARBIERI, M. – OUELLETTE, N.: The Demography of Canada and the United States from the 1980s to the 2000s. A Summary of Changes and a Statistical Assessment.
 ZHAO, Z. – REIMONDOS, A.: The Demography of China's 1958–61 Famine: A closer Examination.
 N'BOUKE, A. – CALVÈS, A-E. – LARDOUX, S.: Induced Abortion in Lomé, Togo. Trends and Role in Fertility Decline.

POPULATION AND DEVELOPMENT REVIEW

az Amerikai Népesedési Tanács folyóirata
2012. No. 2.

- PORTES, A. – ZHOU, M.: Transnationalism and Development: Mexican and Chinese Immigrant Organizations in the United States.
 PRESTON, S. H. – STOKES, A.: Sources of Population Aging in More and Less Developed Countries.
 KRAVDAL, Ø. – GRUNDY, E. – LYGSTAD, T. J. – WIIK, K. A.: Family Life History and Late Mid-Life Mortality in Norway.

¹ A Population összes száma teljes terjedelemben megjelenik francia és angol nyelven is.

- ZALOZNAYA, M. – GERBER, T. P.: Migration as Social Movement: Voluntary Group Migration and the Crimean Tatar Repatriation.
- FOX, S.: Urbanization as a Global Historical Process: Theory and Evidence from sub-Saharan Africa.
- JONES, G. W.: Population Policy in a Prosperous City-State: Dilemmas for Singapore.
- RAINER, H. – SIEDLER, T.: Family Location and Caregiving Patterns from an International Perspective.
- DUBUC, S.: Immigration to the UK from High-Fertility Countries: Intergenerational Adaptation and Fertility Convergence.

2012. No. 3.

- GARIP, F.: Discovering Diverse Mechanisms of Migration: The Mexico–US Stream 1970–2000.
- PERELLI-HARRIS, B. – SÁNCHEZ GASSEN, N.: How Similar Are Cohabitation and Marriage? Legal Approaches to Cohabitation across Western Europe.
- GÜNTHER, I. – HARTTGEN, K.: Deadly Cities? Spatial Inequalities in Mortality in sub-Saharan Africa.
- DUTHÉ, G. – MESLÉ, F. – VALLIN, J. – BADURASHVILI, I. – KUYUMJYAN, K.: High Sex Ratios at Birth in the Caucasus: Modern Technology to Satisfy Old Desires.
- ZHANG, L.: Economic Migration and Urban Citizenship in China: The Role of Points Systems.
- ESTEVE, A. – GARCÍA-ROMÁN, J. – PERMANYER, I.: The Gender-Gap Reversal in Education and Its Effect on Union Formation: The End of Hypergamy?

POPULATION RESEARCH AND POLICY REVIEW

a KLUWER Akadémiai Kiadó és a Déli Demográfiai Egyesület folyóirata

2012. No. 4.

- MASFERRER, C. – ROBERTS, B. R.: Going Back Home? Changing Demography and Geography of Mexican Return Migration.
- TONG, Y. – PIOTROWSKI, M.: Migration and Health Selectivity in the Context of Internal Migration in China, 1997–2009.
- HERMALIN, A. I. – LOWRY, D. S.: The Decline of Smoking Among Female Birth Cohorts in China in the 20th Century: A Case of Arrested Diffusion?
- BIDDLE, N. – TAYLOR, J.: Demographic Consequences of the 'Closing the Gap' Indigenous Policy in Australia.
- THOMAS, K. J. A.: Migration, Household Configurations, and the Well-Being of Adolescent Orphans in Rwanda.
- YU, W.-H. – SU, K.-H. – CHIU, C.-T.: Sibship Characteristics and Transition to First Marriage in Taiwan: Explaining Gender Asymmetries.

2012. No. 5.

- GARIP, F.: An Integrated Analysis of Migration and Remittances: Modeling Migration as a Mechanism for Selection.
- CHEN, X. – CHI, G.: Natural Beauty, Money, and the Distribution of Talent: A Local-Level Panel Data Analysis.
- HARTNETT, C. T.: Are Hispanic Women Happier About Unintended Births?
- MERCHANT, E. R. – GRATTON, B. – GUTMANN, M. P.: A Sudden Transition: Household Changes for Middle Aged U.S. Women in the Twentieth Century.
- RAYMO, J. M. – ZHOU, Z.: Living Arrangements and the Well-Being of Single Mothers in Japan.
- VAN BAVEL, J. – JANSEN, M. – WIJCKMANS, B.: Has Divorce Become a Pro-Natal Force in Europe at the Turn of the 21st Century?

POPULATION STUDIES

a Londoni Közgazdasági Főiskola Népeségvizsgáló Bizottságának folyóirata

2012. No. 2.

- JOHNSON, F. A. – PADMADAS, S. S. – CHANDRA, H. – MATTHEWS, Z. – MADISE, N. J.: Estimating Unmet Need for Contraception by District within Ghana: An Application of Small-Area Estimation Techniques.
- BUKODI, E.: The Relationship between Work History and Partnership Formation in Cohorts of British Men Born in 1958 and 1970.
- HERTRICH, V. – LESCLINGAND, M.: Adolescent Migration and the 1990s Nuptiality Transition in Mali.
- PERELLI-HARRIS, B. – KREYENFELD, M. – SIGLE-RUSHTON, W. – KEIZER, R. – LAPPEGÅRD, T. – JASILIONIENE, A. – BERGHAMMER, C. – DI GIULIO, P.: Changes in Union Status during the Transition to Parenthood in Eleven European Countries, 1970s to Early 2000s.
- SCHATZ, E.: Rationale and Procedures for Nesting Semi-Structured Interviews in Surveys or Censuses.
- BERGHAMMER, C.: Church Attendance and Childbearing: Evidence from a Dutch Panel Study, 1987–2005.